

Door Catherine Keyl

Voor herdenking bij Sachsenhausen-monument, 10 september 2021

Beste mensen,

Vandaag ben ik hier omdat mijn vader in Kamp Vught en in Kamp Sachsenhausen heeft gezeten en ik daar het boek 'Oorlogsvader'* over geschreven heb. Van de week werd ik verrast met een 5-sterren rating op de website *Traces of War*, en daar ben ik heel trots op. Ik ga eigenlijk vooral tegen de kinderen van basisschool De Springplank praten, omdat jullie onze toekomst zijn.

Jullie hebben natuurlijk geleerd dat de Tweede Wereldoorlog van 1940 tot 1945 duurde. Dat is ook zo, maar omdat de mensen tijdens die oorlog verschrikkelijke dingen meemaakten, duurt die oorlog door tot de dag van vandaag. Als je heel veel afschuwelijks meemaakt heet dat een trauma, en dat trauma gaat namelijk over van ouders op kind. En hoewel ik de Tweede Wereldoorlog zelf niet mee heb gemaakt omdat ik erna ben geboren, heeft die oorlog toch mijn leven beïnvloed.

Ik denk dat ik ongeveer zo oud was als jullie toen ik ontdekte dat er iets vreemds was met de geschiedenis van mijn vader.

Iedereen op school had minstens twee opa's en twee oma's en ik had maar één opa, de vader van m'n moeder. Als kind leg je je neer bij zo'n situatie, wat moet je anders. Maar op een gegeven moment las ik in een boek, dat in de boekenkast van m'n vader stond, dat zijn ouders vermoord waren.

Ik schrok, dat zouden jullie ook doen, denk ik, want wat zouden ze gedaan hebben dat ze vermoord werden?

En nu komt het meest tragische van mijn verhaal: mijn grootouders hadden helemaal niks gedaan. Het waren eigenlijk straatarme mensen uit Den Haag, die probeerden met hard werken hun kostje bij elkaar te verdienen.

Ze werden door Hitler opgeroepen om te komen werken in Duitsland en ze dachten: van werken word je niet slechter, laten we maar gaan.

Sommige van jullie zijn misschien katholiek, of moslim of protestant.

Meestal word je dat bij geboorte, je kunt er dus niks aan doen. Mijn grootouders waren toevallig joods geboren. En in Duitsland was dus die Hitler, die alle joden slecht vond. Ze moesten allemaal dood. Dat was geheim, maar mijn vader wist wat Hitler van plan was, doordat hij zijn boek had gelezen.

Mijn vader pikte het niet. Hij was ook joods, vanzelf bij zijn geboorte, maar hij las dus in dat boek van Hitler dat hij de joden wilde vermoorden. Hij nam het meteen serieus, terwijl anderen het niet geloofden. Daar stond ook in dat behalve de joden ook Sinti en Roma dood moesten.

Hij kon dat niet toestaan en was er tegen, dus ging hij in het verzet. Hij liet een persoonsbewijs maken waarop hij een andere naam had en waarop hij niet joods was.

Hij bracht kranten rond om de mensen te vertellen dat de Duitsers allemaal leugens verspreidden, en dat ze dat niet moesten geloven.

In die tijd lagen alle persoonsgegevens, dus wanneer je geboren bent, waar je woont en wat je geloof is, bij het bevolkingsregister, dus de Duitsers zouden alles van iedereen weten als ze daar bij konden komen. Mijn vader probeerde met een bewapende verzetsgroep die bevolkingsregisters op te blazen.

De Duitsers werden daar woedend over, zeker toen mijn vader ook nog een Duitse officier doodschoot. Uiteindelijk werd hij bij een controle in de trein gepakt en naar het Oranjehotel vervoerd.

Dat klinkt gezellig, maar dat was het niet: het was een gevangenis waar verzetsmensen (die voor Oranje waren dus) in een donkere cel zonder licht werden vastgehouden. Na een paar weken had hij geen idee meer of het dag of nacht was. En hij kon meer dan een maand met niemand praten.

Uiteindelijk kwam hij dus hier in kamp Vught terecht en na een paar maanden werd hij naar Sachsenhausen in Duitsland vervoerd met de trein. Ook dat klinkt als een uitje, maar dat was het ook niet. Het was drie dagen rijden. In een goederenwagon, waar je moest staan met 80 man, met één emmer om je behoefte op te doen.

Mijn vader vertelde mij dat in kamp Sachsenhausen, dat vlak bij Berlijn ligt, iedere dag iemand werd opgehangen. Ik wilde dat niet geloven. Uiteindelijk ben ik zelf het kamp, dat nu een museum is, gaan bezoeken. Op een enorm plein, twee keer zo groot als dit park waar we nu zijn, stond in het midden een galg. Daaronder een bordje: hier werd elke dag iemand opgehangen om een voorbeeld te stellen.

Na anderhalf jaar ellende: kampgenoten die naast m'n vader neer werden geschoten omdat ze uitgeput waren, honger, geen kleren, sneeuw en kou zonder schoenen, ziektes, slaag en vernederingen, kwam mijn vader eindelijk thuis.

Z'n ouders, z'n broer en z'n schoonzus waren er niet. Ze waren vergast, dat betekent dat ze in een ruimte werden geleid waar ze dachten te gaan douchen. Dan werd de gaskraan opgedraaid en was iedereen dood.

Mijn vaders moeder had een melkkannetje aan de burens gegeven voor als ze terugkwamen. Dat wist m'n vader en hij wilde graag de enige herinnering aan z'n ouders van de burens hebben. Maar die wilden het niet geven. Mijn vader moest naar de rechtbank om het terug te krijgen.

Uiteindelijk had ik een jeugd waarbij niet over de oorlog gesproken werd. Het verdriet van mijn vader uitte zich in woede-uitbarstingen die ik als kind niet begreep.

Wat mij wel duidelijk is geworden zijn twee dingen: mensen alleen op hun uiterlijk beoordelen is verschrikkelijk. Dat gebeurt ook nu nog elke dag, vraag maar aan zwarte of gekleurde Nederlanders.

En: oorlog is na één generatie niet weg. Het blijft in ons zitten. Dus denk niet: leuk, oorlog, lekker vechten, want er vallen altijd doden en als je blijft leven gaat het in je hoofd niet goed. De invloed op levens zelfs van hen die er niet bij waren is enorm.

* *Oorlogskind: een herinnering* – Catherine Keyl, 2021 Just Publishers, 9789089758392.